

INGEZONDEN.

De redactie behoudt zich voor, ter bevordering van spoedige plaatsing der stukken, zoo noodig eenige bekorting aan te brengen.

DE 89STE ALGEMEENE VERGADERING TE HAARLEM, OP ZONDAG 3, MAANDAG 4 EN DINSDAG 5 JULI A.S..

De gewoonte wil, dat de Regelingscommissie haar bazuinen laat klinken in een ingezonden stuk om aan de voorbereiding voor de Alg. Vergadering meer ruchtbaarheid te geven. Het moest niet noodig zijn, maar, helaas, het is noodig. Want de opgaven tot deelneming komen langzaam binnen. Van de Maatschappij-dignitarissen sneller, van de leden-niet-afgevaardigden langzamer.

Doen de reisverenigingen en Hopla-plannen van diversen aard ons concurrentie aan? Wij kunnen onze eigen regeling niet aanprijzen, maar wel kunnen wij zeggen, dat wij sinds maanden doende zijn om naar beste krachten een ontvangst voor te bereiden, die den komenden zal verblijden, die den wegblijvers hun ongelijk zal doen voelen.

Aan het programma is alle zorg besteed. Ontvangst ten stadhuize, autotocht, maaltijd, vuurwerk en cabaret zullen den eersten dag doen ontspannen. Officieele maaltijd en tooneelvoorstelling zullen den tweeden dag besluiten. Behoeft de mededeeling, dat collega TJEBO FRANKEN drie tooneelschetsen voor ons schreef, nader krans?

Maar het programmaboekje op zich zelf is van een aard, die een opgave tot deelneming rechtvaardigt. Meer kunnen wij hierover niet zeggen.

Wie voor de bescheiden geneeskundige geschiedenis van Haarlem belangstelling heeft, kan de tentoonstelling bezoeken, die met zorg is samengesteld, in samenwerking met den directeur der stadsbibliotheek, den heer DE WIT en door collega VEEN, den schrijver van de uitnemende studie over VAN MARUM.

Bezorgt Uzelf geen teleurstelling door niet te komen.

De Regelingscommissie.

MONDVERZORGING.

Poging tot beantwoording van het ingezonden stuk van den voorzitter der Nederl. Vereen. voor Mond- en Tandhygiëne. *Nederl. Tijdschr. v. Geneesk.* 1938, 21 Mei, blz. 2594.

Het zij mij vergund te trachten te weerleggen wat de voorzitter van de Vereen. v. Mond- en Tandhygiëne heeft geschreven. Wanneer ik op de mij toegestane, bescheiden ruimte een poging tot weerlegging onderneem, dan geschiedt zulks in het bewustzijn, dat ik door deze ruimtebeperking slechts enkele beweringen en beschuldigingen met bewijsgronden kan weerleggen. De lezer moge dit niet uit het oog verliezen bij het kennis nemen van de volgende opmerkingen:

In mijn artikelen in verschillende bladen heb ik gewezen op de schadelijkheid van tandpasta voor den gebruiker en aangeraden de tanden te borstelen met schoon water of verdund vruchtensap, mij hierbij grondende op onderzoekingen en proeven van MILLER 1), HEAD 2), NAESLUND 3), AHREND'S 4), PICKER-

1) W. D. MILLER, Experiments and observations on the wasting of tooth-tissue. *Dental Cosmos* 1907, blz. 1, 109, 225.

2) J. HEAD, Abrasion by toothpastes. *Modern Dentistry*, blz. 44, 60—64. SAUNDERS, Philadelphia 1915.

3) C. NAESLUND, Experimentelle Studien über Zahnpflegemittel. *Paradentium* 1930, 150, 162.

4) D. C. AHREND'S, *Zur Bedeutung der Seifen in den Zahnpasten*. Dissert. Göttingen 1934.

RILL 1) en mijzelf 2), die in het licht stelden, dat iedere tandpasta (ook de moderne zooals Kolynos, Pepsodent, Colgate, Cultra, Glazurol, Sanogyl, welke ik zelf met proeven 3) op hun tandlijpende werking heb onderzocht) de tanden door afslijping beschadigt en het tandvleesch tot ontsteking brengt, doordat bij het poetsen met tandpasta kleine deeltjes pasta tusschen tand en tandvleesch geraken en daar blijven liggen, het spoelen van den mond ten spijt.

Reeds MILLER heeft dan ook al voor 1907 op vergaderingen van tandartsen op de noodzakelijkheid gewezen de schadelijke tandpasta te vervangen door het onschadelijke water 4). Dit advies is in 1915 herhaald door een anderen grondlegger der moderne tandheelkunde: G. V. BLACK 5).

Het is dan ook méér dan merkwaardig, dat mijn tegenstander mij als onbetrouwbaar meent te kunnen brandmerken, wanneer ik het gegronde advies van deze onderzoekers herhaal. Temeer, daar in de literatuur onderzoekingen, die de nuttigheid of zelfs de onschadelijkheid van het tandpastagebruik voor den gebruiker bewijzen, ten eene male ontbreken. Wanneer er al in de tandheeskundige tijdschriften veel over de vermoede, mogelijke nuttigheid van tandpasta geschreven wordt, dan gronden zich de schrijvers op vage indrukken, welke zij opdeden bij de behandeling van patiënten 6), of op de mededeelingen der patiënten zelf, dat zij geen beschadigingen of onaangenaamheden hadden opgemerkt 7). Deze indrukken, verkregen bij de behandeling van patiënten, zijn waardeloos, omdat gedetailleerde beschrijving van meer dan één of twee waargenomen gevallen ontbreken.

Een der gronden voor zijn beschuldiging van onbetrouwbaarheid meent BACKER DIRKS gevonden te hebben in een nagelaten geschrift van MILLER 8), waarin deze groote onderzoeker — die méér dan 10.000 uren besteedde aan het onderzoeken van tandpasta's op slijpende werking — den leeken de mondverzorging met schoon water aanbeveelt, zooals hij tijdens zijn leven reeds aan de tandartsen had gedaan. Want, eenige bladzijden verder staat het zoo duidelijk ingelaschte advies van den bewerker (DIECK) te lezen om bij het tanden borstelen wat uitgeslibd krijt of zuiveringzout te gebruiken. Het ontging blijkbaar den bewerker, dat het heel inconsequent was den grooten tandpasta-onderzoeker zulk een advies toe te dichten. Had MILLER zelfs niet uitgeslibd krijt schadelijk voor de tanden bevonden?

Het is opmerkelijk, dat de voorzitter van de Nederl. Vereen. v. Mond- en Tandhygiëne zoo weinig waarde hecht aan proefnemingen en serieus verichte waanemingen. Het blijkt uit zijn ingezonden, dat hij de proeven van MILLER onvoldoende heeft bestudeerd, anders zou hij niet zeggen, dat deze onderzoeker met een polijstmotor poetsproeven op tanden deed, maar zou hij weten, dat daarbij steeds een tandenborstel gebruikt werd op de wijze, zopals de patiënten dezen in den mond gebruiken. Had mijn opponent de proeven van NAESLUND bestudeerd, dan zou hij weten, dat uit diens proeven op menschen is komen vast te staan, dat bij het poetsen met tandpasta vrij regelmatig kleine deeltjes pasta in de ruimte tusschen tand en tandvleesch geraken, daar blijven liggen en ontsteking verwekken. Indien de geëerde opponent mijn

1) H. P. PICKERILL, *The Prevention of Dental Caries and Oral Sepsis*. BAILLIÈRE, TINDALL and COX, London.

2) Results of Cleaning the Teeth. *Lancet* 1937, II, blz. 234, 24 Juli.

Het Tandpastavraagstuk. *Gen. Gids* 1936, No. 39.

3) J. BOL, Acht Gij het Gebruik van Tandpasta Heilzaam of Schadelijk? *Tijdschrift voor Tandheelkunde* 1938. No. 5.

4) Mededeeling van dr. M. J. F. SCHUTTE te Haarlem op de vergadering van 21 Mei der Vereeniging van Haarlemsche Tandartsen.

5) G. V. BLACK, *Special Dental Pathology* 1915.

6) B. BADANES, Dentifrices as an aid in the preservation of dental disorders and in the preservation of children's teeth. *Dental Cosmos* 1934, blz. 761.

7) DIETRICH, Zwei neue Zahnpflegemittel. *Zahnärztliche Rundschau* 1935, 1310.

8) W. D. MILLER, *Notwendigkeit und Wert der Zahnpflege*. (Nach einer hinterlassenen Schrift bearbeitet von prof. DIECK.) RICHARD SCHOETZ, Berlin 1909.

onderzoekingen voor meer dan de helft kende — zooals uit de literatuurlijst bij zijn ingezonden beweringen blijkt — dan zou hij weten, dat ik niet een vergelijkend onderzoek instelde bij 233 gezonde, jonge mannen van denzelfden leeftijd, maar bij 331; tevens zou hij weten, dat ik niet een vergelijkend onderzoek instelde bij 2 zusters, maar bij 65 gezonde, jonge vrouwen van denzelfden leeftijd 1). Ten slotte zal het ieder vreemd voorkomen, dat mijn geachte opponent een tand, die bij aanraking pijnlijk is, als gezond wil rekenen.

Op deze wijze zou ik kunnen doorgaan. Ik ben echter al boven de mij toegestane 750 woorden. Naar ik hoop zal de lezer met mij instemmen bij het uitspreken van den wensch, dat de voorlichting der Nederl. Vereen. v. Mond- en Tandhygiëne spoedig op de hechte basis van onderzoekingen en experimenten — inplaats van op de ongegronde denkbeelden van haar voorzitter — zal worden gegrondvest.

Teuge (Geld.), 6 Juni 1938.

J. BOL.

De gedachtenwisseling is hiermede gesloten.

.REDACTIÉ.

ONZEKERHEID BIJ HET STELLEN VAN DE DIAGNOSE MASTOIDITIS.

Na lezing van de leerrijke klinische les van collega VAN EGMOND in dit *Tijdschrift* van 7 Mei 1938, bldz. 2238, kwam de volgende vraag bij mij op: Waarom is bij dezen jongen geen Röntgenphoto gemaakt?

Uit een waarneming, gedaan bij een patiëntje van mij (gepubliceerd in het *Nederl. Tijdschrift voor Geneeskunde*, 1936, bldz. 3953 door collega COHEN) bracht de röntgenologische diagnose ons op het spoor, dat beide mastoïdeae de waarschijnlijkste haarden der ontsteking waren.

In het geval van collega VAN EGMOND was duidelijk otitis media vastgesteld, maar was er, toen de temperatuur hoog bleef, geen gereede aanwijzing voor een photo? Of hecht ik te veel waarde aan een Röntgendiagnose?

Medan, 3 Juni 1938.

A. L. HUBER.

DE BEHANDELING VAN HYPERPYRETISCH RHEUMA.

Naar aanleiding van het artikel van dr. KRAMER over hyperpyretisch rheuma in dit *Tijdschrift*. dd. 4 Juni 1938, meen ik naar voren te moeten brengen, dat een behandeling met koude baden mijn inziens is aangewezen *bij alle zieken, die reeds comateus* zijn, ongeacht bestaande verwickelingen van den kant van hart of longen; in zulke gevallen is immers van een andere behandeling niets te verwachten en is de dood onafwendbaar. Waarom dan niet den patiënt die eene kans nog gegeven? Tengevolge van de bewusteloosheid voelt de zieke niets van het onaangename der behandeling en in een ziekenhuis kan men met vereende krachten de badbehandeling zoo voorzichtig mogelijk toepassen, onder toezicht van een arts.

Ik ben het natuurlijk volkomen met collega KRAMER eens, dat men *tevorens* alles moet aanwenden om een hyperpyrexie te voorkomen en ik meen met hem, dat daartoe een krachtige salicylbehandeling nuttig zal zijn, zoo noodig naast een voorzichtige behandeling met koude baden.

Amsterdam, 12 Juni 1938.

J. J. SPITTULER Jr.

BERICHTEN.

BUITENLAND.

BALTIMORE. — **Artsencursus in de geschiedenis der geneeskunde.** Van 18 tot 23 April heeft onder leiding van prof. HENRY ERNST SIGERIST een cursus plaats gehad voor artsen uit de Vereenigde Staten en Canada, die begeerig waren naar lessen uit de geschiedenis van hun vak. De bijeenkomst, vermoedelijk de eerste op dit gebied, werd door den voorzitter der JOHNS HOPKINS University geopend. Des morgens werden voordrachten en gedachtenwisselingen gehouden over primitieve geneeskunst, Egyptische papyri, HIPPOCRATES, PARACELUS, de iatro-

1) J. Bol, De huidige mondverzorging [als oorzaak] van het uitvallen der tanden. *Gen. Gids* 1937. No. 20.